

Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ

2021-2022 memoria. Jardueraren lehen urtearen balantzea

Sarrera

Panpa-Lezkarekin lehen harreman praktikoa 2020ko urrian izan genuen, Gym Berdearen saio batean, Utxabasoko lursaila garbitzen.

UTXABASO: Sastrakak kentzea eta luma-mototsak kentzea.

Orduan, parte-hartzaile batzuen artean Espezie Exotiko Inbaditzaile honekiko jakin-mina piztu zen. Hainbat iturritara jo genuen, zegoen dokumentazioa kontsultatu genuen (ikus "Kontsultatutako dokumentuak" atala) eta pixkanaka horri buruz zerbait egin behar zela ondorioztatu genuen.

2021eko uda amaieran, Larrabetzu osoan zehar zegoen Panpa-Lezka kopuruak kezkatu gintuen. Lezamarako errepidearen ertzetan, industrialdeetan, araztegiaren aurrean, Gaztelumendi kaleko orubean, Bizkaibuseko geralekuaren ondoan, ibaiaren ertzean, ezpondetan eta zelaiaren mugetan. Ale handi batzuk ehundik gora luma-mototsekin, eta asko hamarnaka batzuekin.

Orduan, Larrabetzutik Panpa-Lezka kentzeko helburu esplizitua ezarri genuen. 2021eko irailean hasi ginen herri osoan luma-mototsak kentzen. Egun honetan, Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ programaren hasiera ezarri dugu, erronka eskuragarri gisa.

Zer da "Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ"?

1. **Helburu bat:** UPV/EHUK 2006an egindako ikerketa baten arabera, Larrabetzuko inbasio-maila Cortaderia Selloana-ren ertaina zen ('altu eta baxu artean'). Gure iritzia da gaur egun inbasio-maila horretan jarraitzen dugula.

Berehalako helburua (3 urtetan) inbasio-maila beherantz murriztea da, geroago zerora eramateko.

2. **Mugimendu bat:** Espezie Exotiko Inbaditzaile hau ezabatzeko helburua estu-estu lotuta dago biodibertsitatea zaintzearekin, eta horrek guztioi eragiten digu, baina, gainera, gizarteko eragile guztien inplikazioarekin bakarrik lor daiteke: partikularrak, jabeak, enpresak, administrazioak,

3. **Parte-hartzea:** Mundu guztiari lekua eginez.

Hainbat mailatan: informazioa jasoz, informazioa emanez, Panpa-Lezkak non dauden abisatuz, luma-mototsak kenduz, Panpa-Lezka txikiak, ertainak, handiak ezabatuz.

Dedikazio desberdinarekin: egunero, astero, auzolanean, noizean behin,...

4. **Ekintza eta Konstantzia:** Ez dugu itxaroten besteek egin arte. Egiten dugu, eta besteek egin dezaten laguntzen dugu. Gelditu gabe, intentsitate gehiagorekin edo txikiagoarekin.

5. **Adibide bat:** Eredu bat udalerri mugakideentzat, Txorierrirentzat, Bizkaiarentzat eta gure esperientziatik ikasi nahi duen ororentzat.

Naturak muga administratiboak betetzen ez dituenek, gure bizilagunekin ahaleginak koordinatzeko lan egingo dugu.

6. **Kolektibo bat:** arestian aipatutako guztia egia izan dadin saiatzen ari garen pertsona talde txiki bat.

Zer egin du Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ?

1. **Mapa bat:** «Panpa-Lezka Larrabetzun» da Panpa-Lezken edo Panpa-Lezken multzoen maparen izena. Mapa horretan, kokapen bakoitzari buruzko informazio idatzi eta grafiko txiki bat erantsi dugu.

Horri esker, esku hartu dugun lekuen jarraipena egin dezakegu (adibidez, Panpa-Lezka izan den leku batean erraza da hurrengo urtean aurretik eroritako haziren bat ernetzea). Norbaitek Panpa-Lezkaren kokapen berri bat jakinarazi nahi badu, mapan egiazta dezake seinalatuta dagoen ala ez.

Gaur egun, 200 kokapen inguru ditugu erregistratuta.

Maparako sarbidea errazteko, honako QR hau zabaldu dugu:

2. **Infloreszentziak (luma-mototsak) ezabatzea:** Jarduera honekin ez da Panpa-Lezka ezabatzen, baina haziak sakabanatzea ekiditen da. Polenak alergia udazkenara arte luzatzea ere saihesten da.

Udaren erdialdetik udazkenaren erdialdera bitartean egin daiteke.

Iaz berandu hasi ginen, irailaren amaieran, luma-motots askok hilabete baino gehiago zeramatenean airean, eta azarora arte kentzen jarraitu genuen, orduan landare askok haziak askatuta baitzituzten. 5.000 infloreszentzia inguru kendu genituen.

Aldiz 2022an, abuztuaren 15etik aurrera hasi gara kentzen, eta atera ahala. 11.000 baino gehiago kendu ditugu. Kokaleku gehiago ere hartu ditugu.

Urte batean eta bestean kendutako luma-mototsen kopurua alderatu ahal izan dugun kokalekuetan ikusi dugu azken honetan nabarmen gutxiago izan direla. Bi arrazoiengatik izan daitekeela susmatzen dugu. Bata, aurreko urteko erretiratzeak eragin diena; eta bestea, erretiratzea aurreratu izana, luma-mototsak agertu ziren ahala.

Harro gaude egiaztatu dugulako 2022ko urrian Larrabetzuko inguru populatuenean ez dagoela luma-mototsarik airean.

Ikono horrekin kendutako infloreszentziak dituzten lumadunen kokalekuak identifikatzen ditugu.

3. **Landarea moztea:** Jarduera honek ez du landarea ezabatzen, baina hazkunde begetatiboa moteldu egiten du, eta are garrantzitsuagoa dena, garaiz egiten bada (uztailaren 15etik abuztuaren 15era) luma-mototsak garatzea eragozten du.

Kanpaina honetan ez dugu landare mozte masiborik egin. Noizean behin, isolatutako Panpa-Lezka kentzean, landarea ahalik eta beherago mozteko aprobetxatu dugu, landarearen hazkundera atzeratzeko eta denbora irabazteko hura desagerrarazi arte.

Segarik edo ganadurik gabeko zelaietan, Cortaderia zabaltzen hasten denean, garrantzitsua da azkar erreakzionatzea, landareko ale gazteek ezin dutelako lehiatu belardiko landaretza autoktonoarekin. Ildo horretan, hainbat jaberekin harremanetan

jarri gara ildo horretan jardutera animatzeko. Panpa-Lezka finkatu ondoren, kentzeko ahalegina eta kostua handiagoa da.

Era berean, Nortegas enpresarekin harremanetan jarri gara, udalerritik igarotzen den gasbideaz arduratzen den enpresarekin, aldizka egiten dituen belar-garbitzeak lehen aipatutako datetara egokitu ditzan, gutxienez Panpa-Lezkaz eremu oso inbadituetan. Aurten urriaren 3an egin dute, baina datorren urterako adierazi dute proposatutako datetara aurreratzeko prest daudela.

Ikono honekin moztutako Panpa-Lezken kokalekuak identifikatuko ditugu.

4. **Panpa-Lezkak desagerraraztea:** izurrite hau atzerarazteko aukera ematen duen jarduera da. Urte osoan egin daiteke, baina egutegiari lotuta dauden aurreko biak lehenesteari utzi gabe; horregatik, udazkenetik udaberrira bitartean garrantzi handiagoa hartzen du. Gainera, lurzoru hezeek lana errazten dute.

2021ean 400 ale baino gehiago desagerrarazi genituen, eta 2022an 2.400 inguru, hau da, ezabatutako 3.000 Panpa-Lezken bidean gaude.

Berrehun lokalizazioetatik, % 50ean Panpa-Lezkak ezabatu egin dira, % 30ean kontrolatuta daude (erdiak moztuta eta beste erdiak luma-mototsak kenduta) eta gainerako % 20an lokalizatuta daude, esku hartzeko zain.

Ikono honen bidez, ezabatutako Panpa-Lezken kokalekuak identifikatzen ditugu.

5. **Panpa-Lezkez eremu libreak sortzea:** Larrabetzun Panpa-Lezkaz lehenengo espazio liberatua Sarrikola Industrialdearen ingurua izan da. Ez da azalera handia, baina adin guztietako bizilagunek (oinez ibiltzeko, txakurrarekin paseatzeko, familian bizikletan joateko, eta abar) asko erabiltzen duten eremua da.

Kokapen horretan, nabarmentzekoa da Udalak kontratatutako langileekin izan genuen lankidetzaz-erperientzia pilotua, zenbait ale moztu eta sustraitik ateratzeko. Ikasi genuen jarduteko jarraibideak adostu behar direla, eta jarraibide horiek, aldi berean, denboran zehar eutsita, udalaren erabilgarritasunetara egokitu behar direla.

Bertan hasitako lana burutzeko, Lantegi Batuak-eko koadrila baten kontratazioa ere kudeatu genuen.

Gaur egun, sarreran aipatutako hiri-inguruko eremu guztiak ia libre daude Panpa-Lezkatik. Hamarnako batzuk geratzen badira ere, datozen hilabeteetan ezabatzea espero dugu.

6. **UTXABASOren proiektuan laguntzea:** izen ofiziala: “Larrabetzuko (Bizkaia) Utxabasoko haltzadi kantauriarra eta hariztia berreskuratzeko eta balioztatzeko proiektua”.

Guretzat Larrabetzuko Naturgunea da, gozamen publikorako. Beraz, Espezie Exotiko Inbaditzaileetatik garbi nahi dugu, eta, horregatik, gure jardueraren zati handi bat leku horretan zentratu dugu.

Nabarmentzekoa da “Gym Berdea-Eskola”rekin ezarritako lankidetzaren Lehen Hezkuntzako goi-mailako ikasleekin bertan egindako hiru saioetan. Bai alderdi hezitzailean (zer dira?, zer kalte eragiten dituzte?,...), bai alderdi praktikoa (nola ezagutu?, nola ezabatu?,...).

7. **Informatzea:** 2022an pare bat artikulu informatibo idatzi ditugu.

Bata martxoan, ‘Bizi Larrabetzu’ udal aldizkarian (29. Alea), eta bestea irailean, ‘Aikor! Txorierriko aldizkaria’ (238. Zk.).

Larrabetzun Panpa-Lezkari EZ proiektuaren lehen Auzolan-Aurkezpen publikoaren deialdia dela eta, martxoaren 17an irrati elkarrizketa eskaini genuen *Bizkaia Irratian*.

Maiatzaren 24an prestakuntza-hitzaldi bat eman genien 5. eta 6. Mailako ikasleei Larrabetzuko Eskolan. Oro har, Espezie Exotiko inbaditzaileez aritu ginen, eta, bereziki, Panpa-Lezkarekin guk izandako esperientziak. SEI-2022 (Espezie Inbaditzaileen aurkako Astea, penintsula osoko tokiko hainbat erakundek antolatua) ekimenaren testuinguruan egin genuen.

‘Aikor!’eko elkarrizketaren osagarri, irailaren 14an *bideo txiki bat* grabatu genuen eta bere webgunean ikus daiteke.

Bizkaiko Foru Aldundiak Bizkaiko beste udalerrri batzuekin batera atera zuen Panpa-Lezkari buruzko *informazio-triptikoaren* eredua zuela jakinik, beharrezko kudeaketak egin genituen Larrabetzun ere eredu hori erabili ahal izateko. 2022ko ekainean

Udalak argitaratu eta udalerrriko etxebizitza guztietan banatu zuen.

Herriko plazan hainbat ekitaldi publiko egiten direla aprobetxatuz, *informazio-panelak* jarri ditugu behin baino gehiagotan.

Ildo beretik, behin eta berriz zintzilikatu dugu *pankarta* bat honako leloarekin:

Larrabetzun Panpa-Lezkari EZ!

8. **Ekin:** Zortea dugu inausteko artaziak eta aitzurra noiznahi hartzeko prest dauden boluntarioak ditugulako, Panpa-Lezka akabatzeko. Banaka jokatzean, malgutasun handiagoa izaten dute noiz eta non hobeto etortzen zaien egiteko, eta, gainera, gozatu egiten dute. Asko ez diren arren, pertsona horiek, denborarekin, ez dute lan makala egiten.

Zorte handia dugu, halaber, astean 2 edo 3 laguneko talde txikiak ditugulako. Errutina horrek bermatu du etengabeko lana, eta horrek ahalbidetu du Panpa-Lezkari tokia irabaztea.

Azkenik, zorionez, herritarren artean inplikazio sozial handia duen herri batean gaude, eta horrek ahalbidetu du AUZOLANen deialdiak egitea. Orain arte egindako bi jardunaldiak oso emankorrak izan dira.

Lehenengo jardunaldia martxoaren 20an egin zen, batez ere maila kualitatiboan. Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ helburuaren aurkezpen publikoa zen, eta landare honi nola eraso egin erakusten duen erakustaldi praktiko bat egiteko aprobetxatu genuen.

Bigarrena, maiatzaren 28an Utxabason egina, emankorra izan zen, batez ere plano kuantitatiboan, Panpa-Lezkatik lur zati handi bat askatu baikenuen. Nabarmentzekoa da bigarren hori ere lehen aipatu ditugun SEI-2022 jardunaldien testuinguruan egin zela.

9. **Konplizitateak ehuntzea:** Hainbat gune pribatutan, Panpa-Lezkak bertan zirela, jabeekin harremanetan jarri gara horren berri emateko. Orain arte ez dugu esperientzia negatiborik izan. Kasu batzuetan inizatiba hartu dute (landareak moztuta), eta beste batzuetan pasiboagoak izan dira, eta esku hartzen utzi digute.

Esku hartu dugun tokietan, lursaila zainduta edukitzeko konpromisoa eskatu diegu jabeei, Panpa-Lezka berriak ernamuin ez daitezen. Normalean, erauzi eta hurrengo urtean bakarrik gertatuko da hori, eroritako haziak ez baitute gehiago irauten. Landare irten berriak, hezetasun pixka batekin, eskuarekin erraz erauzten dira (gainera, oraindik ez dute ebakitzen).

Guk boluntariora gisa jardun dugu, eta gaitasun mugatua dugu, baina administrazioak inplikatzeko badira, emaitzak esponentzialki handituko dira. Ez gara hipotesi batez ari, baizik eta udalerrir batzuetan dagoeneko praktikan jarri diren ekimenak berreskuratzeaz.

10. **Formazioa:** 2022ko irailean amaitu zen LIFE Stop Cortaderia proiektua: "Panpa-Lezkaren hedapena kontrolatzeko premiazko neurriak Arku Atlantikoan" (LIFE17 NAT/ES/000495). (Cortaderia selloana Panpa-Lezkaren izen zientifikoa da).

Azken 4 urteetan erreferentea izan da Cortaderiaren hedapenarekin kezkatuta dauden pertsona guztientzat.

Dokumentazio asko sortu du, eta proiektua bere horretan amaitu bada ere, baliabide batzuek, web orriak eta lifestopcortaderia@seo.org helbide elektronikoak martxan jarraituko dute.

Guk proiektuaren babesean egin diren bi mintegitara jo dugu:

- Martxoaren 4an Hendaian izan ginen "Cortaderia Selloana_Panpa-Lezkaren Problematika izeneko Mintegi Tekniko"an: "LIFE Stop Cortaderiako esperientziak eta tokiko arazoak barreiatzea".
- Irailaren 20an eta 21ean Santanderren izan ginen "LIFE Stop Cortaderia 4. Mintegi tekniko"an. Hiru saio egin ziren, eta horietako bat tailer praktikoak eta landa-bisita izan ziren.

11. **Estrategia Transnacionalera atxikitzea:** Kortaderiaren aurka borrokatzeko Estrategia Transnacionalera atxikitzeak esan nahi du espezieak lurraldean duen arazoaz jabetzea, Estrategiaren irizpideak eta helburuak bere gain hartzea eta ekintzarako, inbertsiorako, integraziorako, hedapenerako eta abarretarako konpromisoa hartzea. Atxikitako erakunde bakoitzaren eskumenen arabera.

Informazio gehiago <http://stopcortaderia.org/estrategia-que-es/helbidean>.

Hauek daude atxikita: administrazio publikoko erakundeak; enpresa publikoak eta pribatuak; enpresak, lantegiak eta industriak; unibertsitateak eta ikerketa-zentroak; komunikabideak; eta elkarteak, fundazioak eta hainbat GKE.

Larrabetzun Panpa-Lezkarik EZ 2022ko urtarrilaren 22an atxiki ginen.

**Estrategia Transnacional contra
*Cortaderia selloana***

ENTIDAD ADHERIDA

Kontsultatutako dokumentuak:

- Cortaderia selloana kontrolatzeko jardunbide egokien eskuliburua.
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfeQPRjH_j1bluQncWmeAnO63KoE81wHmvfd8NljDhq6yiu5g/viewform
- Cortaderia selloarraren aurka Arku Atlantikoan borrokatzeko estrategia transnazonala, LIFE STOP Cortaderia proiektuaren esparruan.
<http://stopcortaderia.org/estrategia-que-es/>
- PANPA-LEZKA (Cortaderia selloana) ETA BESTE ESPEZIE BATZUK KUDEATZEKO, KONTROLATZEKO ETA DESAGERRARAZTEKO ESTRATEGIA. Bertsioa, 2018ko ekainaren 1ean Natura Ondare eta Biodibertsitaterako Estatuko Batzordeak eta 2018ko uztailaren 26an Ingurumeneko Konferentzia Sektorialak onartua.
https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/publicaciones/pbl_fauna_flora_estrategia_Cortaderia.aspx
- PANPA-LEZKA (Cortaderia selloana) BIZKAIAN. KONTROLA EGITEKO GIDA PRAKTIKOA. 2006an argitaratu zuten BFAk eta EHUK. Egileak: Mercedes Herrera Gallastegui eta Juan Antonio Campos Prieto.
https://www.bizkaia21.eus/biblioteca_virtual/detalle_documento.asp?idDoc=890&idSubArea=5&idPagina=124&volver=3&idioma=ca&pag=3&orden=2&tipoOrden=0
- CORTADERIA SELLOANAREN KONTROLA BIZKAIAN: BATERAKO KONTROLERAKO ETA EKINTZARAKO METODOLOGIA DISEINATZEA. APLIKAZIOA (2014-2018) BARBADUN IBAIAREN ARROAN. Egilea: Aitor Uriarte Bataiatzailea.
<http://www.conama2018.conama.org/web/generico.php?idpaginas=&lang=es&menu=438&idnavegacion=&tipoq=&op=&busqueda=S&q=&autor=Aitor+uriarte+bautista&institucion=&tipoacto=&actividad=&tipodocumento=&comunicacion=&dirigida=&x=53&y=14&jornada=>
- 42/2007 Legea, abenduaren 13koa, Natura Ondareari eta Biodibertsitateari buruzkoa.
<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-21490>
- 630/2013 Errege Dekretua, abuztuaren 2koa, espezie exotiko inbaditzaileen Espainiako katalogoa arautzen duena. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-8565>
- 9/2021 LEGEA, azaroaren 25ekoa, Euskadiko Natura Ondarea Babestekoa.
<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2021-20914#:~:text=La%20ley%20estableci%C3%B3n%20un%20r%C3%A9gimen,en%20las%20distintas%20pol%C3%ADticas%20sectoriales.>